

© Горбачик О.М.

магістра,

© Кочетков В.М.

докт. екон. наук, професор

РОЗВИТОК КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УМОВКАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Вступ. Україна з самого початку незалежності зіткнулася з необхідністю створення надійної банківської системи, яка б забезпечила достойний рівень фінансово-економічних перетворень у перехідній економіці. Використавши світовий досвід, нам вдалось створити цивілізовану дворівневу банківську систему, яка навчилась стабільно працювати в умовах перехідної економіки, світових валютних криз, нестабільності місцевого законодавства. Протекційні заходи НБУ значно обмежили коло іноземних банків, які мали намір розпочати свою діяльність в Україні. Це певним чином знизило конкурентоспроможність українських кредитних інститутів. На сьогодні Уряд України та НБУ розглядають можливості лібералізації банківського законодавства з метою допущення більшої кількості іноземних банків на внутрішній ринок.[3]

Метою дослідження є виявлення сучасних тенденцій інтернаціоналізації банківської діяльності, розробка теоретичних та практичних засад системи стратегічного планування діяльності вітчизняних кредитно-фінансових установ на світових фінансових ринках.

За станом на 1 січня 2007 року в Державному реєстрі банків значиться 185 банків, з них 163 банки мають ліцензію Національного банку України на здійснення банківських операцій, у тому числі: 133 банки – акціонерні товариства (з них: 92 – відкриті акціонерні товариства (2 банки – державні, 41 – закриті акціонерні товариства, 30 банків – товариства з обмеженою відповідальністю).

З початку року в Державному реєстрі банків зареєстровано 5 банків (ЗАТ "Міжнародний Іпотечний Банк", ТОВ КБ "Євробанк", ЗАТ "Внешторгбанк (Україна)", ТОВ КБ "Фінансова Ініціатива", ТОВ "Банк інвестицій та заощаджень").

В стані ліквідації перебуває 20 банків, з них 14 банків ліквідуються за рішенням Національного банку України, 5 банків – за рішенням господарських (арбітражних) судів та 1 банк – за рішенням зборів акціонерів (власників) банку. З початку 2005 року продовжувала тривати тенденція зростання основних показників діяльності банків. Капітал (балансовий) банків збільшився на 17,3 % і становив 21600,6 млн. грн. Зростання капіталу банків відбулося за рахунок збільшення статутного капіталу – на 1844,9 млн. грн. (15,9 %), загальних резервів, резервного фонду та інших фондів банку – на 681,7 млн. грн. (37,1 %), емісійних різниць – на 43,9 млн. грн. (10,5 %). Капітал банків має таку структуру. Статутний капітал складає 62,3 % від капіталу, результат минулих років – 7,3 %, результат переоцінки основних засобів, нематеріальних активів та інвестицій в асоційовані та дочірні компанії – 9,7 %, результат поточного року – 6,6 %, загальні резерви та фонди банків – 11,7 %, емісійні різниці – 2,1%, результат звітного року, що очікує затвердження – 0,3 %.

З початку року зобов'язання банків України збільшилися на 32,7 % (за відповідний період минулого року – на 26,4 %) і на 01.01.2007 становили 153789,1 млн. грн., в т.ч. нерезиденти – 13,9 % від зобов'язань. Збільшення зобов'язань банків відбулось за рахунок збільшення вкладів фізичних осіб – на 17816,5 млн. грн. (43,2%, коштів суб'єктів господарювання – на 13758,9 млн. грн. (34,3 %), строкових вкладів (депозитів) інших банків та кредитів, що отримані від інших банків – на 4434,0 млн. грн. (33,9 %), кредитів, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій – на 858,7 млн. грн. (52,0 %), цінних паперів власного боргу – на 342,5 млн. грн. (54,6 %), субординованого боргу – на 949,5 млн. грн. (68,5 %), нарахованих витрат до сплати – на 535,6 млн. грн. (53,6%), кредиторської заборгованості за операціями з банками та клієнтами банку – на 753,9 млн. грн. (62,9 %) та інших зобов'язань – на 1434,2 млн. грн. (74,0 %).

Забов'язання банків мають таку структуру. Вклади фізичних осіб складають 38,4% від загальної суми зобов'язань банків; кошти суб'єктів господарської діяльності – 35,0 %; міжбанківські кредити та депозити – 11,4 %; кошти Національного банку України – 1,2 %; кошти небанківських фінансових установ – 2,6 %; кошти бюджету та позабюджетних фондів – 1,3 %; субординований борг – 1,5 %; цінні папери власного боргу – 0,6 %; кредити, отримані від міжнародних та інших фінансових організацій – 1,6%, інші зобов'язання – 6,4%.

Банки мають таку структуру вкладів населення з точки зору строковості. Строкові вклади складають 45059,5 млн. грн.(76,3 %) від загальної суми вкладень, а вклади до запитання – 13963,8 млн. грн. (23,7 %). Населення віддає перевагу вкладам в національній валюті, які складають 57,5 % від загальної суми вкладів фізичних осіб.

Збалансоване зростання активів та покращення їх структури і якості є необхідною умовою стабільного функціонування і розвитку банків. За 8 місяців 2005 року чисті активи (загальні активи за мінусом сформованих резервів за активними операціями) збільшилися на 30,5 % і становлять 175389,7 млн. грн. Загальні активи збільшилися на 29,6 % (за відповідний період минулого року – на 25,3 %) і складають 183414,7 млн. грн., в т.ч. нерезиденти – 6,3 % від загальних активів.

Збільшення загальних активів відбулось за рахунок збільшення кредитів, наданих банками – на 33272,1 млн. грн. (34,2 %) (з них: кредитів, що надані суб'єктам господарської діяльності – на 20359,0 млн. грн. (27,9 %), кредитів фізичним особам – на 9204,8 млн. грн. (63,1 %), вкладень в цінні папери – на 3420,2

млн. грн. (41,9 %), дебіторської заборгованості – на 486,9 млн. грн (39,3 %), основних засобів та нематеріальних активів –на 1071,8 млн. грн.(12,0 %), нарахованих доходів до отримання – на 555,2 млн. грн. (39,0 %).

Банки мають таку структуру загальних активів. Високоліквідні активи складають – 14,5 % від суми загальних активів, кредитні операції – 71,1 %, вкладення в цінні папери – 6,3 %, дебіторська заборгованість – 0,9 %, основні засоби та нематеріальні активи – 5,5 %, нараховані доходи до отримання – 1,1 %, інші активи – 0,6 % від суми загальних активів.

Надані банками кредити мають таку структуру. Кредити, що надані суб'єктам господарювання, складають 71,5 % від загального обсягу кредитного портфеля, строкові вклади (депозити), що розміщені в інших банках та в НБУ, і кредити, що надані іншим банкам – 10,2 %; кредити, надані фізичним особам – 18,2 %, кредити, надані органам державного управління – 0,1 %.

Продовжували зростати довгострокові кредити та кредити в інвестиційну діяльність. З початку року довгострокові кредити збільшилися на 48,6 % і становили 67642,8 млн. грн. (51,8%) від наданих кредитів. Кредити в інвестиційну діяльність збільшилися на 63,2 % і складають 9892,8 млн. грн. (10,6 % від кредитів, наданих суб'єктам господарської діяльності).

Одним з важливих завдань для банків залишається забезпечення прибуткової діяльності та підвищення ефективності діяльності банків. За 8 місяців 2005 року прибуток банків склав 1433,4 млн. грн., що у 1,7 разів більше ніж за відповідний період 2004 року (862,5 млн. грн.). Позитивним є те, що доходи банків зростають більш високими темпами порівняно з витратами.

Рентабельність активів збільшилась з 1,07 % до 1,26 %, рентабельність капіталу – з 8,43 % до 9,58 % (за станом на 01.01.2007 р.).

Порівняно з відповідним періодом минулого року доходи банків збільшились на 4196,5 млн. грн. (34,1 %) і склали 16504,4 млн. грн., в т.ч. процентні доходи становили 11416,6 млн. грн. (або 69,2 % від загальних доходів), комісійні доходи – 3498,9 млн. грн. (21,2 %), результат від торговельних операцій – 678,6 млн. грн. (4,1 %), інші операційні доходи – 732,1 млн. грн. (4,4 %), інші доходи – 170,4 млн. грн. (1,1 %), повернення списаних активів – 7,0 млн. грн., непередбачені доходи – 0,7 млн. грн.

Порівняно з відповідним періодом минулого року витрати банків збільшились на 3625,6 млн. грн. (31,7 %) і склали 15071,0 млн. грн., в т.ч. процентні витрати становили 6584,2 млн. грн. (або 43,7 % від загальних витрат), комісійні витрати – 333,5 млн. грн. (2,2 %), інші операційні витрати – 1019,9 млн. грн. (6,8 %), загальні адміністративні витрати – 5324,4 млн. грн. (35,3 %), відрухування в резерви – 1387,2 млн. грн. (9,2 %), непередбачені витрати – 0,3 млн. грн., податок на прибуток 421,6 млн. грн. (2,8 %).

З метою забезпечення стабільного функціонування та розвитку банківської системи банки мають вживати заходів щодо підвищення рівня концентрації капіталу, зниження рівня ризиковості здійснюваних операцій та формування в необхідному обсязі резервів під ризики за активними операціями, покращення якості активів і пасивів та забезпечення їх збалансованого зростання, оптимізації витрат і доходів та підвищення ефективності діяльності.

Користування послугами комерційних банків стає все нагальнішою потребою підприємств, фірм, державних установ, громадських організацій і приватних осіб. Всі вони потребують відкриття в банках різних рахунків для зберігання грошових коштів, для здійснення різноманітних платежів, для „доходного” розміщення своїх вільних коштів, послуг з обміну валюти, купівлі-продажу цінних паперів, надання позичок тощо.

Все це зумовлює необхідність того, щоб всі члени суспільства були добре обізнані зі структурою і роллю комерційного банку в сучасній економіці. Особливо це необхідно для сучасного українського суспільства, яке йде шляхом ринкових реформ і створення сучасної банківської системи.

Сьогодні стан розвитку економіки України потребує постійної уваги до банківської системи в цілому і комерційних банків зокрема, проведення політики, спрямованої на створення сприятливих умов для їх стабільного та ефективного функціонування.

Завдання комерційних банків і АУБ на сучасному етапі полягає у тому, щоб загальними зусиллями подолати наслідки фінансової кризи, вжити дієвих заходів щодо подальшого зміцнення і розвитку банківської системи країни.

Необхідно змінити підхід до контролю за підтримкою банками економічних нормативів, якісно розробити пакет організаційно-законодавчих актів для створення міжбанківського фонду страхування депозитів. Важливу роль в його організації може зіграти Асоціація українських банкірів.

Висновки. Отже, якщо в розвинутих країнах головне призначення банку - надійним партнером клієнта-виробника, то в нас - посередника. Тому потрібні заходи з наближення банків до виробництва і вдосконалення їх структури, підвищення їх відповідальності. Вони повинні за дорученням підприємств займатися розрахунками, операціями з платіжними документами, прискорювати їх рух по каналах обігу, взаємопогашувати платіжні вимоги.

Тому недосконала банківська система і відлучення держави від втручання в економіку є джерелом, що живить і розвиває тіньову економіку і, як наслідок, організовану економічну злочинність і корупцію.

Література:

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000р., №2121-III.

2. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999р., №679-XIV .
3. Журавльов О. Етапи розвитку банківських установ, що працюють на міжнародних ринках // Зб. наук. пр. – К.: ІСЕМВ НАН України, 2002. – Вип. 38. – С. 128-131.
4. Кочетков В.М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах: Монографія.- К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003.-300с.- Бібліогр.:с.264-285
5. Кочетков В.М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного банку: теоретико- методологічні аспекти: Монографія.-К.: КНЕУ,2002.-238с.